

Колтунович В.О.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Науковий керівник: **Войтюк О.С.,**
доктор філософії з історії та археології, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту,
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ РАКЕТНО-ЯДЕРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ США

В умовах зростаючої турбулентності міжнародної системи, яка характеризується перманентними кризами, регіональними конфліктами та трансформацією архітектури глобальної безпеки, питання ракетно-ядерного озброєння постає як один із ключових детермінантів формування сучасного геополітичного порядку. Розвиток, модернізація та переозброєння стратегічних ядерних сил провідних держав визначають конфігурацію силового балансу, впливають на стабільність системи стримування та безпосередньо формують параметри стратегічної взаємодії між основними акторами міжнародних відносин. У цьому контексті формування ракетно-ядерного потенціалу Сполучених Штатів Америки (США) та його історичні передумови набувають особливої ваги. США як держава, що володіє одним із найбільш технологічно розвинених та структурно збалансованих ядерних арсеналів, відіграють визначальну роль у підтриманні стратегічної стабільності, управлінні ризиками ескалації та формуванні глобальних режимів контролю над озброєннями. Аналіз генези американського ракетно-ядерного потенціалу, етапів його становлення дозволяє не тільки зрозуміти логіку еволюції ядерної доктрини США, але й виявити чинники, що зумовлюють сучасну динаміку реформування їхніх стратегічних сил.

Як зауважує В. В. Мироненко, у цих процесах володіння ракетно-ядерним потенціалом перетворюється не тільки на суто військовий інструмент, а й на потужний політичний аргумент, що суттєво посилює позиції держави на глобальній арені [3, с. 50].

Зазначимо, що історична еволюція ракетно-ядерних програм різних країн, попри спільні стратегічні цілі, демонструє суттєві відмінності у підходах,

політичних пріоритетах і темпах технологічної модернізації, що особливо виразно проявилось в останні десятиліття. Саме за таких умов розвиток американських ракетно-ядерних програм стає особливо важливим для наукового аналізу.

Зауважимо, що у ХХІ ст. політичні процеси у сфері безпеки дедалі міцніше спираються на концепцію ядерного стримування. Її логіка проста й водночас тривожна: потенційний противник має бути переконаний, що будь-який ядерний удар спричинить катастрофічні наслідки для нього самого. Тож саме це усвідомлення й стримує держави від найрадикальніших дій. Найвиразніше така стратегія проявляється у взаємодії провідних ядерних «гравців» світу – США, російської федерації та Північної Кореї, чії політичні напрямки часто перетинаються у глобальних питаннях безпеки.

Історичну траєкторію розвитку ракетно-ядерних програм неможливо зрозуміти без повернення до їх витоків. Перші бойові балістичні ракети з'явилися на території Німеччини на початку 1940-х років. Саме тоді світ уперше почув про «Фау-2» – зброю, що вразила не тільки фізично, а й психологічно, відкривши нову епоху в технологіях війни. Реакція США була майже миттєвою: отримавши звістки про нову загрозу, вони розгорнули масштабні роботи зі створення власної програми балістичних ракет [1, с. 53].

Втім, зародки створення нової зброї у США були закладені ще раніше. Так, у 1938 р. в Каліфорнійському технологічному інституті, що розташований у Пасадені, була створена Лабораторія реактивного руху, нині легендарна JPL. Її очолив Теодор фон Карман, видатний інженер і вчений, який зібрав навколо себе команду молодих ентузіастів. Саме там народжувалися перші американські ракетні ідеї ще не військові, ще не глобальні, але вже надзвичайно амбітні.

Вже у 1944 р. американці створили першу твердопаливну балістичну ракету «Прайвіт», зауважимо, що саме цей проєкт став фактично відправною точкою у формуванні ракетної могутності США, заклавши технологічний фундамент для подальших розробок, що визначили політичний баланс світу в ХХ ст. Як зазначає В. Масний, після винаходу та першого застосування ядерної зброї у 1945 р. США отримали тимчасову монополію на володіння ядерним арсеналом, яка зберігалася до початку 1950-х років. Однак реалізувати цю перевагу у практичній політиці Вашингтон тоді не міг. Попри революційний характер нової зброї, атомні

боєприпаси та засоби їх доставки залишалися на ранніх стадіях розвитку: вони вимагали складної логістики, мали обмежену дальність і точність, а їх застосування не вписувалося в реалії післявоєнної міжнародної політики [2, с. 31].

Зауважимо, що, навіть за умов ядерної монополії, США не могли повною мірою перетворити інноваційну технологію на дієвий інструмент глобального стримування. Саме це посилювало протистояння США та СРСР. Москва не могла допустити ситуації, коли США використовують перевагу в ядерній сфері як важіль політичного тиску. Тому вже у перші повоєнні десятиліття СРСР активно нарощував власні ядерні та ракетні можливості, і до кінця 1960-х рр. йому вдалося досягти стратегічного паритету зі Сполученими Штатами.

Це поставило Вашингтон перед складним вибором. Адміністрація Р. Ніксона вимушено визнала нову рівновагу сил і обрала шлях часткової співпраці із СРСР. Той самий курс, що згодом отримав назву політики розрядки напруженості. Однак визнання паритету не означало, що США змирилися з ним. Навпаки, Р. Ніксон і його команда почали шукати способи зберегти якісну перевагу: у світі, де кількісні обмеження на ядерні боєзаряди були неминучими, США робила ставку на розвиток високотехнологічних, точніших та потужніших систем.

Цей підхід продовжив президент Дж. Картер, а Р. Рейган пішов ще далі. Його адміністрація зробила акцент на створенні масштабної протиракетної оборони, зокрема з елементами космічного базування – амбітний проєкт, який у свій час сколихнув міжнародну політику [1, с. 104].

Отже, США поступово перетворилися на одного з ключових архітекторів сучасної системи стратегічного стримування. Генеза американського ядерного потенціалу є складним, багатовимірним процесом, у якому технологічний розвиток, політичні пріоритети та глобальні геополітичні трансформації взаємодіяли у тісному взаємозв'язку. «Гонка» технологій у протистоянні двох наддержав – США та СРСР стала тим двигуном, який визначив розвиток ракетно-ядерних програм обох країн у другій половині ХХ ст.

Список використаних джерел

1. Історія ракетно-космічної науки і техніки України: монографія / за ред. В.П. Горбуліна. Київ: Фенікс, 2021. 457 с.

2. Масний В. Чинники ядерної зброї у військовій співпраці США з європейськими союзниками (середини 1940-х кінець 1950-х рр. *Європейська політика США*. 2017. № 5. С. 30-38.

3. Мироненко В. В. Генеза ракетно-ядерних програм США. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2022. № 4(56). С. 50-55.